

Nazwa instytucji

Książnica Cieszyńska

Tytuł jednostki/Tytuł publikacji

Artykuł "15 Skolsk hldka. sk rada a uitelstvo..."

Liczba stron oryginału

2

Liczba plików skanów

3

Liczba plików publikacji

3

Sygnatura/numer zespołu

TR 031.105

Data wydania oryginału

1911

Projekt/Sponsor digitalizacji

Dofinansowano ze środków WPR Kultura+

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.

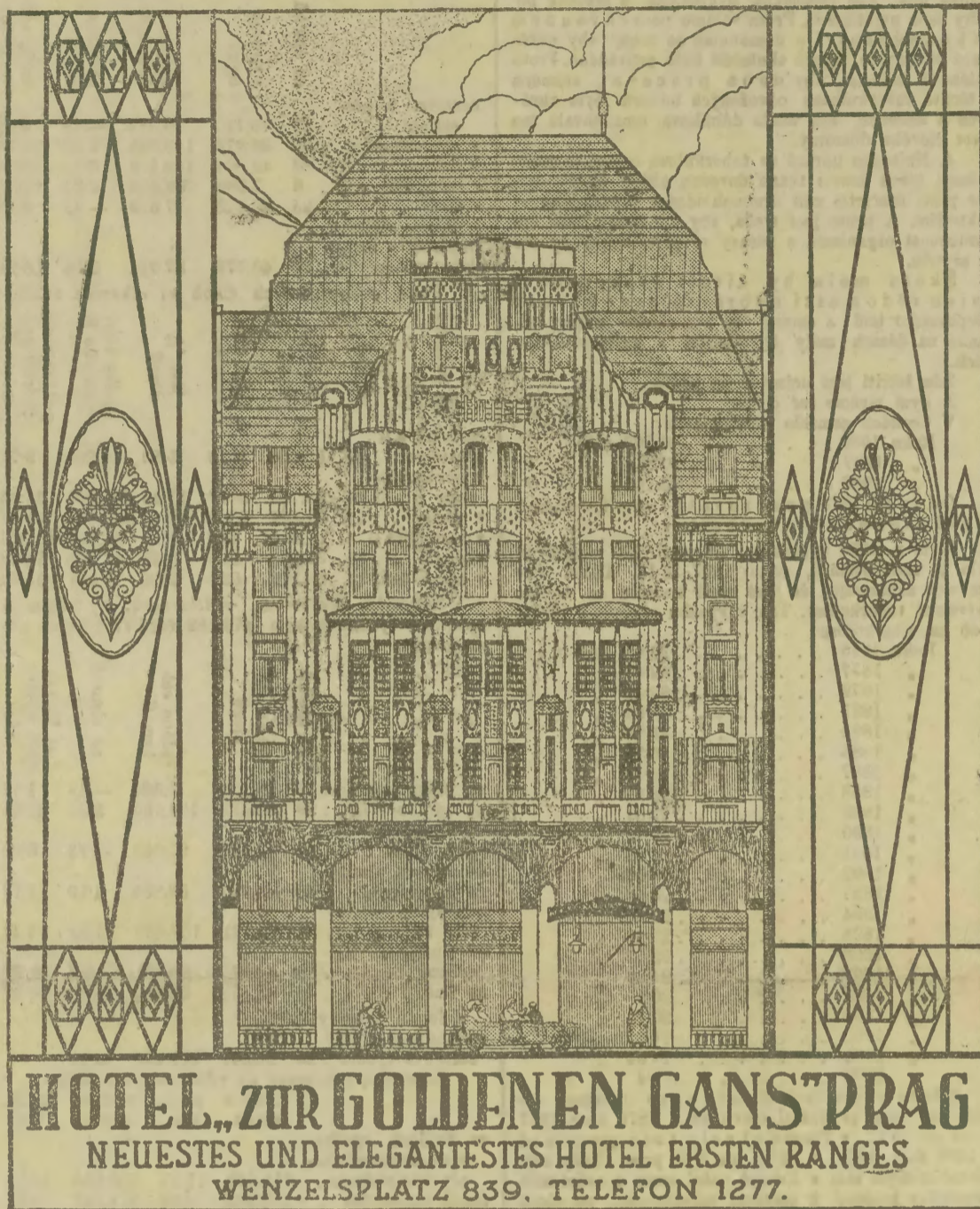
NARODOWY
INSTYTUT
AUDIOWIZUALNY

KULTURA+

Ejhle, čeští vlastenci!

31.105.

HOTEL „ZUR GOLDENEN GANS“ PRAG
NEUESTES UND ELEGANTESTES HOTEL ERSTEN RANGES
WENZELSPLATZ 839, TELEFON 1277.

Jeden vůdce
mandátového kartelu

V. Jar. Klofáč

postavil si na Václavském náměstí **hotel**, který právě v těchto dnech **rozeslal německonacionálním hotellerům na českém severu německé reklamní plakáty**, jejichž reprodukci na věčnou paměť zde uveřejňujeme.

Druhý vůdce
mandátového kartelu

dr. Karel Kramář

koupil od pražské obce pozemek na XIX. baště naproti královskému hradu a postaví si zde přepychovou **villu**. Projekt její dal vypracovati **německému architektu B. Ohmannovi z Vídne**.

Svůj k svému!

Školská hlídka.

Ríšská rada a učitelstvo.

O učitelstvu jako stavu je možná u nás mluvit teprv poslední čtyři desetiletí. Je mlád a proto se těžko domáhá neodvislosti. Má také organizaci, ale ta prožívá rovněž leta mládí a jeho chyb, které se jeví i v měnlivém stanovení učitelských požadavků, ne vždy šťastné volbě cest k nim, i v neprozíravosti, která často propase vhodnou dobu, aby se o ně zasazovala. Učitelstvo je slabé a proto mu česká oficiální společnost nepřikládá valného významu; snáší stejný osud se školou, již slouží. Ne že by v ní nepracovalo: bez něho by zašly tři čtvrti českých spolků a neuspořádal by se ani jeden vlastenecký podnik. V poslední době se účastní i politického života, ovšem nejvíce ve straně mladočeské a agrární, které rozhodují při obsazování míst. S malým vděkem, prohlédneme-li kandidátní listiny českých politických stran a okresy, kam byli postaveni učitelé, vidíme, že jediná sociální demokracie chce mít poslancem učitele, protože ho postavila na okres velmi nadějný, kandidujíc Beneše na Lounsku.

Sociální demokraté se zasazují upřímně, aby se učitelstvo domohlo snesitelnějších podmínek životních. K nim patří na prvním místě hospodářské zajištění. Známý jsou jejich návrhy, aby příjmy učitelské služby se vyměřovaly dle norem platných pro státní úředníky, s nimiž mají učitelé totéž vzdělání a práci stejně zodpovědnou. Je znám také pokřik našich autonomistů, kteří o záležitosti nechťejí nechat rozhodat říšskou radu, k tomu že je zemský sněm, a zle se durdí na učitele, kteří by rádi přijali hospodářskou neodvislost třeba od říšské rady. Při pokřiku a durděni zůstává; starosti a strádání učitelské nenacházejí sluchu na sněmu, jehož bankrotářská politika je chce utišit tím, že vždycky jen podrobně vykládá, kolik by slušné živobytí učitelské stálo a že na ně nemá peněz. Český sněm

odpírá učitelům i to, co jim zákon již dal, nárok na pensi podle nařízení týkajících se státních úředníků, a nutí je, aby sloužili 43 let, prve než dostanou plné výslužné.

Česká veřejnost slyší při každé příležitosti, jak je školství nákladné, vymýšlí se pro ně nepopulární daně, jako pивní dávka a tím se budi k němu nechuť. Jeho břemeno by měl se zemí nést stát. Stát zanedbává obecnou školu zcela, neboť náklad na ni obnáší v Rakousku na 90 milionů korun, v čemž není státních peněz ani milion korun. V Rusku na ni dává stát 80 milionů, při celkovém nákladu 200 milionů. Francouzská obecná škola dostává ze státních prostředků 222 mil. franků. Čeští měšťáci sloužili státu v nejrozmanitějších vládách a nevymohl v žádné pro školu nic, jakoby za námahu ani nestála. Teď chystá vláda ohromné nové daně; dovede příští měšťácké poselstvo, jehož kandidáti hodlají pomáhat vládě, vymoci z nich část zemské pokladně, aby bylo české učitelstvo zbaveno nejtiživějších nesnází hmotných? Ty nesnáze mají povážitlivý rys, nutí k honbě za vedlejším výdělkem. Proto se vyskytuje všude hojnost učitelských ucha-zečů, kde se objeví naděje na jakýkoli příjem, a proto vidíte, že si tisíce učitelů přivydělává službou kostelní, varhaničením a zpíváním. Klerus se pak nijak nespokojuje učitelskými službami mimoškolními. Vystižně pravil posl. Gross při debatě o říšském zákoně školním. „Škola bude od církve jen tehdy neodvislou, bude-li neodvislý učitel od faráře.“

Učitelovu samostatnost čeští měšťáci v programu nemají. Skrovné platy nutí učitele, aby se domáhali míst lépe placených. Dělají to, a nezřídka způsobem vzdělaného člověka nehodným. Obsazování učitelských míst mají v moci místní a okresní školní rady, sbory nelidové, volené z občanstva privilegovaného dle platného volebního řádu do obcí. Není vzácnou výjimkou, že učitelští kandidáti nekonkurují prostředky mravními. Pro dosazování učitelů není žádných ustanovení, i provádí se dle

vůle a zvůle oněch korporací. Je pochopitelné, že se učitelé přičinují všemožně, aby se zachovali vlivným jejich členům: i hejtmanům a okresním inspektorům, i farářům i mladočechům a agrárikům. V obsazování míst tkví bezcharakternost nejednoho učitele. Sněm by mohl tomu trudnému stavu udělat rázem konec zákonem o učitelském postupu, okresní školní rady by se mohly usnést na obsazovacím řádu, ale nikde není chuti vytrhnout učitelstvo z této morální bíd. Nespravedlivost při zadávání učitelských míst je na denním pořádku a nejčastěji se jí dopouštějí lidé, kteří se v novinách ohražují proti tomu, že při soudním jmenování byl kdo odstrčen výjimkou.

Učitelstvo žádá od říšské rady novou úpravu svého vzdělání, které buď v zájmu jeho osvětlné práce, formující ducha a duši mladých pokolení, vědecky nejvyšší. Chce vědu, opravdovou vědu, jaké může učit u nás jen universita a žádná jiná škola, která ji má teprv z druhé ruky, a na níž není nikde potřebné učitelské svobody. Žádá, aby byl splněn slib zákona z r. 69, že se zřídí k důkladnějšímu vzdělání učitelskému pedagogické semináře při vysokých školách. Jako nalézají úkoly školy hlubší porozumění téměř jen v zástupcích uvědomělého dělnictva, tak má tento požadavek jen v nich oporu. Vláda nezřídila projektovaných seminářů, naopak snížila úroveň učitelských ústavů, ano připravovala dokonce návrh zákona, jenž znamenal jejich zklíkalisování. Tím byla valná část českého učitelstva tak zmatena, že se jí zdály být universitní síně nepřístupné. Ale požadavek takového vzdělání pro učitele, jenž pečuje o dětskou duši, jako má lékař, který má na starosti tělo, je tak samozřejmý, že se objevuje ve veřejnosti vždy znova. S předpisem universitního vzdělání padnou dnešní klerikální ústavy, jež vyrůstají jako houby po dešti, a jejichž odchovanci vnášejí do školy tendence, které po čtyři leta na ústavě ssáli.

Důkladné vzdělání by učitelstvo ochránilo před nynějším poručníko-

váním. ke kterému se cítí být povolán kde kdo, jenž je článkem školské byrokracie, třeba by mu byla školská práce a výchovatelství umění cizí. Učitelé nařizuje ministr, nařizuje zemská školní rada, dává „pokyny“ okresní inspektor, „radí“ správce školy, jakoby všichni neměli ponětí o tom, že se jeho dílu daří nejlíp, nevyměšuje-li se doň nikdo ani přímým zasahováním ani nepřímým jakýmkoli nátlakem. Patrně nevědí, že základní podmínkou jeho zdaru je neomezená učitelova svoboda a radost z práce.

Lze říci, že jsou učitelé ujařmení všestranně. A korunou nepřirozeného omezování jejich vůle je oklešťování jejich práv občanských. Jejich veřejná činnost by mohla znamenat mocnou posilu snah pokrokových, vedle toho, že rozšiřují světlo poznání v mladých duších, aby měl každý z nich uplatňovat svůj rozhled v jednání o záležitostech veřejných, občanských, být, abych tak řekl, štitem pokroku. Ale taková ctižádost je učitelům tím méně cizí, ježto vede ke srážkám se zpátečnictvím, a ani to nesmí být pohněváno, aby se jim nemstilo, ale budou žádat o postup. Za to najdete zarmocující zjevy, že učitelé vystupují podle přání mocných, mění smýšlení podle změn na radnicích a v okresních školních radách a jsou ochotni s drzostí placeného koteře vystupovat proti právu slabých. Vládnoucí třída je ochráni i před následky pověstného výnosu Klemannseggova, jenž ukládá učitelům „zvláštní zdržlivost u vykonávání všeobecných práv státoobčanských“. Aby byla smyta tato skvrna rakouské správy školské, mělo být předmětem úsilí všech stran, ale kdo se o to slovem nepřičiní, jsou měšťáci, protože se jejich učitelských stoupenců netýče.

Učitelstvo je jednou ze složek dnešní společnosti a má její charakter. Nynější škola a její zřízení neodpovídá lidovým potřebám, jejich cíle určují vrstvy majetné a dozrají, jak se k nim pracuje; povolaly do škol učitele a diktují jim jejich životní dílo. Nechtějí jejich samostatných úvah, nedovolují, aby pracovali svobodně, žádají jen, aby se drželi jejich předpisů. A jak je v kapitalistických řadách běžné, chtějí, aby jim učitelé sloužili celým svým životem, i mimo školní rámec. Pravidelně se to stává, neboť vládnoucí třída společenská rozhoduje o hospodářských podmínkách jejich života a jejich zlepšení. Učitelů, kteří se dobrali k lepšímu názoru na školu a usilují o její zlidovění a volají po neodvislosti svého stavu, materiální i morální, není mnoho. Každý krok v tom směru ohrožuje nynější rozdělení moci a jsou mu v cestě překážky, které slabé síly učitelské těžko zdolávají. Takoví učitelští reformátoři klidí jen odstrkování. Ale pomaloučku jich přece přibývá, v tom poměru totiž, ve kterém roste síla skutečného lidu, o niž se mohou opřít. Poznávají, že mají s ním společné zájmy, diktované tímž hospodářským prostředím, a cítí se být jeho částí. Chápu boj za vymaňování dělnické třídy z nynějšího područí kapitalistického jako práci za vlastním osvobozením. Kde jinde by také našli záruky v potivou práci za požadavky nahore uvedené, než v politice, již předpovídá lid sám? Od té doby, co zasedají v parlamentě sociální demokraté, byly často předmětem jeho jednání. A sociální demokraté budou se přičiňovat o jejich splnění dále a stále.

Hlídky zdravotnické.

Číslo mluví!

Již několikrát poukazyval jsem na tomto místě na stále šíření se tuberkulose v dělnickém obyvatelstvu naší vlasti. Jestliže dnes opět k tomuto smutnému thematicu se vracím, pak činím tak proto, aby dělník volič tři dny před volbami zamyslel se a uvažoval. Tuberkulóza nemusí být. Nepotřebujeme ani čekat až účinný nějaký lék bude objeven, již dnešní hygienická opatření stačila by k tomu, aby tuberkulóza aspoň potud byla omezena, že přestala by být sociálním zlem a nebezpečím. Bylo by arci třeba:

1. Aby osoby onemocnělé byly odloučeny od zdravých. Tím docílilo by se jednak, že nákaza by se nešířila, jednak že nemocným dostalo by se řádného ošetření. Neboť tuberkulóza jest nemocí vyčerpávací a viděl jsem pozdraviti se i lidi s dosti pokročilou tuberkulosou — dostali-li se do výtečných zdravotních poměrů. Naše nemocnice ovšem nejsou zařízeny pro léčení tuberkulose. Zde nedostává se toho, co toto léčení nejvíce potřebuje: vzduchu, světla a zvláště vydatné výživy, zde příliš mnoho lidí na jednom místě jest stěsnáno a proto také nemocnice nemohou se vykázat žádnými zvláštními úspěchy pokud se týče léčení tuberkulose. Třeba tedy zvláštních, jenom tomu účelu sloužících ústavů léčebných pro souchotináře.

2. Ale ani dostatek nejdokonalějších sanatorií nemůže zabrániti šíření se tuberkulose, nebude-li současně radikálně řešena otázka bytová. Neboť statistika ukazuje, že nejvíce šíří se tuberkulóza tam, kde lidé těsně pobírají. Zde jest nebezpečí nákazy největší a také zdravotní poměry nejzbožší. Naš stát sice uznává toto slo a proto jest ochoten podporovati stavbu dělnických domů. Co však jest to platno, když to, co na jedné straně dává, na druhé desaterouásobně bere tím, že výmí berními orgány přímo nátlak činí na majitele

domů, aby zvyšovali činži. Stát tím nemálo přispívá ku dnešní bytové bídě.

3. Jest známo, že v určitých odvětvích průmyslových obzvláště prudce rádí tuberkulóza mezi dělnictvem. Jsou to jednak ona zaměstnání, při nichž dělník mnoho prachu vdechuje, jednak ona, kde všeobecně hygienické a mzdové poměry jsou nejbídnější. Proto voláme po ochranném zákonodárství a domáháme se toho, aby nezůstalo na papíře, nýbrž skutečně bylo prováděno. Proto naléhavě žádáme, aby doba pracovní, zejména u těchto tuberkulosou ohrožených odborů byla zkrácena a konečně, aby mzda dělníka umožňovala mu život člověka důstojný.

4. Nejsnáze ubránit se tuberkulose organism neporušený, jehož krev i tkáně dovedou klásti vydatý odpor proti útlačím naň drobnobledným nepřítelům — bakteriím. A proto jest třeba, aby od dětství tato neporušenost organismu a zdravý vývoj jeho nebyl puštěn se stráté.

Škola měla by dítěti poskytnouti nejen vědomosti, nýbrž i tělesné zdraví. Přepřehování tříd a ostatní ty hygienické hříchy páchané na dětech měly by vymizet v kulturních zemích.

Zde šetřiti jest nejméně na místě.

A nyní slyšme řeč čísel.

V Čechách zemřelo tuberkulosou:

Roku 1906 20.260 osob
" 1907 20.868 "
" 1908 20.150 "

Od roku 1878 pozorovali se v Čechách stále stoupající tuberkulose.

Jestliže r. 1876 vypočítáno, že mezi 100 zemřelými bylo 14 souchotinářů, roku 1907 15-11. Tento zjev tím více zahanbuje, že jiné země honosí se mohou ubýváním tuberkulose. Tak v Prusku zemřelo s 10.000 osob na tuberkulosu:

Roku 1875 31.90 osob
" 1877 32.01 "
" 1879 32.46 "
" 1881 30.89 "
" 1883 31.75 "
" 1885 30.76 "
" 1887 29.83 "
" 1888 28.92 "
" 1889 27.97 "
" 1890 28.11 "
" 1891 28.72 "
" 1892 25.01 "
" 1893 25.96 "
" 1894 23.89 "
" 1895 23.26 "
" 1896 22.07 "
" 1897 21.81 "
" 1898 20.8 "
" 1899 20.71 "
" 1900 21.13 "
" 1901 19.54 "
" 1902 19.4 "

Kdežto tedy v Čechách stouplo procento tuberkulose mezi příčinami úmrtí od r. 1876 do r. 1897 ze 14 na 15-11, v Prusku kleslo toto procento od r. 1876 do r. 1901 s 12-10 na 9-45 proc. Tedy nejmilitaristickější stát v Evropě našel cesty a našel také prostředky hmotné k omezení tuberkulose, po nichž v Rakousku až dosud marně voláme.

Vezměte, jen dělníci, do rukou leták, v němž strana sociálně demokratická ukazuje vám, ony brožné číslice, jež ani dobře představiti si nedovedeme, ony pytle zlata, jež rok co rok v množství stále větším musíte odváděti státu na vojáky. Jen jeden rok, kdyby miliony ty na stavbu sanatorií byly věnovány, stačil by obnos ten, aby o souchotináře pro všechnu budoucnost bylo postaráno.

To mějte na paměti dnes v předvečer voleb do říšské rady.

Samostatné české odb. organizace, zastoupené v „Odborovém sdružení československém“ r. 1910.

Roku 1910 zastoupeno bylo v „Odborovém sdružení československém“ 39 samostatných českých odborových organizací, s nichž 84 podaly výkazy o stavu svého členstva, skupin, příjmů, výdáních a hotovostí. Organizace cvokařů, holičů a plastiků, dále Říšský svaz lučebního dělnictva se sídlem v Praze a Svaz českých textilníků se sídlem v Brně, které se ustavily v druhém pololetí roku 1910, výkazy nezaslaly.

České odborové organizace uvedené v našem přehledu měly celkem 1072 (916*) skupin a platebních míst, s nichž bylo 947 (850) v Čechách a 125 (66) na Moravě, ve Slezsku, Dolních Rakousích a Haliči. Ve skupinách těch soustředěno bylo 31. pros. 1910 celkem 44 687 (40.145) členů, s nichž bylo 2587 (2840) t. j. 5.67 proc. žen. Připočteme-li členy výše uvedených organizací, které výkazy nezaslaly, možno zcela určitě odhadovati počet organizovaných dělníků v českých samostatných organizacích na více jak 50.000 členů. Stoupl tudíž počet členů celkem v roce 1910 okrouhle o 10.000.

Příjmy českých samostatných odborových organizací obnášely úhrnem K 957.089 (917.178), s nichž připadalo na zápisné K 11.392 (9604), na členské příspěvky K 855.245 (741.058) a na jiné příjmy spolkové K 90.501 (166.521). Na fondy obranné přijaly české odborové organizace r. 1910 kromě organizací

knihtiskářů a litografů, které výkazy o fondech těch s veřejností nesdělují, úhrnem 135.916 K, takže celkový příjem činil 991.161 K.

Na podpory bylo vyplaceno uvedenými spolky celkem 468.858 (417.962) K a sice na podporu:

	od spolků	člajících členů	výdano celkem korun	na členu korun	je % výdajů na podpory
cestovní a přesídlení	27	40.140	19.476	—49	4-15
v nezaměstnání	28	36.974	149.045	4-03	31-78
v nemoci	32	42.034	136.188	3-24	29-04
v invaliditě	6	7.296	58.686	8-04	12-51
v úmrtí	25	40.526	17.519	—43	3-73
v nouzi, vdovám, sirotkům a vojenským záložníkům	27	40.778	87.944	2-16	18-75

Počet podporovaných členů ve výkazech uvedlo:

při podpoře	spolků	člajících členů	s nichž podporováno	jest % členů	spolky těmi vyplaceno K	podporovaný obdržel průměrně K
cestovní a přesídlení	21	32.096	1273	5-83	18.294	9-76
v nezaměstnání	23	33.165	3977	11-99	141.801	35-65
v nemoci	23	31.667	8929	12-40	122.110	31-07
v invaliditě	6	7.296	180	1-79	58.686	451-43
v úmrtí	19	32.204	211	0-65	16.129	76-44
v nouzi atd.	16	29.118	835	2-86	78.831	94-40

K účelům spolkovým, vzdělávacím, agitacním a správním vydáno celkem 473.182 (418.778) korun následovně:

	od spolků	člajících členů	výdano celkem K	na členu K	jest % výdajů správních
na právní ochranu	20	35.176	5.564	—16	1-17
na odborový list	29	43.488	104.150	2-39	22-01
na vzdělávací prostředky	29	38.349	27.963	—73	5-90
na agitaci, sjezdy a konference	33	44.531	52.884	1-19	11-17
na nájem, tiskopisy atd.	33	44.531	162.890	4-02	34-42
na služné a remunace	32	44.271	86.961	1-96	18-37
na jiné	33	44.478	32.769	—74	6-92

Z fondů obranných:

na podpory a jiné stávkové výdaje	23	26.491	111.470	4-21
Hotovosti, přenesené na příští rok, obnášely:				
r. 1909 na čl.			korun	korun
r. 1910 na čl.			korun	korun

ve fondech spolkových, hotovostiskupin v to počítaje	711.961	17-24	736.954	16-50
fondů obranných	168.489	6-98	174.067	6-57

Celkem 880.454 911.021

Cena inventářů spolkových, knihoven atd. odhadnuta na 62.744 K.

Číslice tyto jsou nejlepším zadostiučiněním za útoky, které se proti samostatnému odborovému hnutí podnikají. Nutno také vyzvednout, že všechny tu vedené organizace samostatné spolupracují s organizacemi „centrálními“, které v Odborovém sdružení jsou zastoupeny. Důkaz to, že při dobré vůli není potřeby zvláštních smluv, aby solidarita dělnictva bez ohledu na formu došla k výrazu.

* Číslo uvedené v závorkách jsou data z r. 1909

Z českého severu.

V Teplicích, 10. června.

Před rozhodnou chvílí. Volební ruch na severu jest velice živý. Německí měšťáci zmišle pracují, aby nejen udrželi mandáty, které jim patřily před rozpustěním říšské rady, nýbrž aby urvali sociálním demokratům i ty posice, které byly nejpevnějšími. Volební seznamy sdělovány jsou pod veškerou kritiku — nespolehliví a zvláště čeští voličové byli zámyslně vynecháni, jmenovitě v obcích zemědělských. Výkonné výbory československé sociální demokracie v obvodu V. a VI. krajské organizace se usnesly podporovati kandidatury soudruhů německých. Vyjimka učiněna jest pouze ve venkovských okresích duchcovském a mosteckém, kde kandidují samostatní čeští soudruzi Horáček a Budil. Nebezpečí německého nacionalismu pro hospodářský život dělnictva i kulturní snahy českých menšin jest tak značné, že jest potřebí nasaditi vše, aby při volbách nevítězil. Proto vyzýváme v poslední chvíli české dělnictvo na severu, aby nechalo stranou rozpory, které se soudruhy německými máme a aby do jednoho muže se dostavilo k volbám voliti sociálně demokraticky. Každý jednotlivý hlas rozhoduje o vítězství.

Anarchisté a volby. Přední pracovník v hnutí severočeských anarchistů, horník Podolka, doporučuje v „Severočeském dělníku“ svým stoupencům, aby v zájmu hospodářském a kulturním šli k volbám a volili sociálně demokraticky.